

IMPROVING THE MECHANISMS FOR HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN SMALL BUSINESS ENTERPRISES

Khujamurodov Diyorbek

Abstract

This thesis examines the issue of human capital development in small business enterprises, with particular emphasis on the mechanisms for improving employees' professional knowledge and skills. It analyzes existing government programs, educational institutions, and financial incentive mechanisms that support workforce development under the financial and time constraints typically faced by small businesses. The study identifies the key challenges in human capital development and proposes practical recommendations for improving the effectiveness of these mechanisms.

Keywords

small business, human capital, workforce development, professional training, entrepreneurship education, professional development, mentoring.

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Xo'jamurodov Diyorbek Ulug'bek o'g'li

Annotatsiya. Mazkur tezisda kichik biznes korxonalarida inson kapitalini rivojlantirish masalasi, ya'ni xodimlarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini oshirish mexanizmlari tahlil qilingan. Kichik biznesga xos moliyaviy va vaqt cheklovlari sharoitida kadrlar tayyorlashning amaldagi davlat dasturlari, ta'lim institutlari va moliyaviy rag'batlantirish vositalari ko'rib chiqilgan, mavjud muammolar aniqlangan hamda ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, inson kapitali, kadrlar tayyorlash, malaka oshirish, tadbirkorlik ta'limi, mentorlik.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

Kichik biznesning raqobatbardoshligi va barqaror rivojlanishi nafaqat moliyaviy resurslarga, balki eng avvalo u yerda faoliyat yurituvchi xodimlarning bilim, ko‘nikma va malakasiga bog‘liq. Zamonaviy iqtisodiy nazariyada inson kapitali — ta‘lim, kasbiy tayyorgarlik, sog‘liq va tajriba orqali shakllanadigan iqtisodiy resurs sifatida talqin etiladi, u ishlab chiqarish unumdorligi va innovatsion faollikning muhim omili hisoblanadi.

Biroq kichik biznes subyektlari, yirik korxonalardan farqli o‘laroq, kadrlarni tizimli o‘qitish uchun alohida byudjet, vaqt va institutsional imkoniyatlarga ega emas. Bu esa kichik biznesda inson kapitalini rivojlantirishni davlat siyosatining alohida, maxsus yondashuvni talab qiluvchi yo‘nalishiga aylantiradi. Tezisning maqsadi — O‘zbekistonda kichik biznes korxonalarida inson kapitalini rivojlantirishning mavjud mexanizmlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish yo‘llarini aniqlashdan iborat.

Ilmiy adabiyotlarda inson kapitalini oshirishning asosiy omillari sifatida ta‘lim tizimini isloh qilish, kasbiy tayyorgarlik va malaka oshirish, innovatsiya va ilm-fanga investitsiyalar, shuningdek axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish ko‘rsatiladi.¹ Kichik biznes sharoitida ushbu omillar boshqacha tarzda namoyon bo‘ladi: yirik korxonalarda alohida kadrlar bo‘limi va uzoq muddatli rivojlantirish dasturlari mavjud bo‘lsa, kichik korxonada ko‘pincha tadbirkorning o‘zi bir vaqtning o‘zida bir necha funksiyani bajaradi, bu esa kadrlarni tizimli o‘qitishga vaqt va resurs qoldirmaydi.

So‘nggi yillarda kichik biznes uchun kadrlar tayyorlash tizimini institutsionallashtirish maqsadida “Kichik biznesni uzluksiz qo‘llab-quvvatlash” kompleks dasturi joriy etilgan bo‘lib, unga ko‘ra o‘quv jarayonlari Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, uning hududiy filiallari, oliy ta‘lim muassasalari, “Ishga marhamat” monomarkazlari, kasb-hunarga o‘qitish markazlari,

¹Yangi O‘zbekiston sharoitida inson kapitalini oshirish omillari. — Pedagogik mahorat, 7(1), 2025-yil.

“KELAJAK TEXNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

texnoparklar va sanoat klasterlari bilan hamkorlikda tashkil etiladi.² Dastur doirasida amaliy o‘quv kurslarini muvaffaqiyatli tugatib, sertifikat olgan tashabbuskorlarning loyihalari tijorat banklari tomonidan moliyalashtiriladi, bu esa ta’lim va moliyaviy rag‘batlantirishni bir tizimga bog‘lash imkonini beradi.³

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi zamonaviy bilim, innovatsion yondashuvlar va xalqaro tajriba asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlovchi yetakchi ta’lim muassasasi sifatida faoliyat yuritadi hamda ilmiy-tadqiqot va innovatsion taraqqiyot markazi vazifasini ham bajaradi.⁴ Shuningdek, 2026-yil 1-yanvardan o‘zini o‘zi band qilgan shaxslar va “Hunarmand” uyushmasiga a’zo bo‘lish mezonlari belgilangan bo‘lib, bu norasmiy va hunarmandchilik faoliyati bilan shug‘ullanuvchilar uchun ham rasmiy malaka va huquqiy maqom olish imkoniyatini kengaytiradi.⁵

Yuqorida ko‘rib chiqilgan asosiy mexanizmlarning maqsadli guruhlari va xususiyatlari quyidagi jadvalda umumlashtirilgan:

Mexanizm	Maqsadli guruh	Asosiy xususiyati
Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi va hududiy filiallari	Rivojlanish salohiyati yuqori tadbirkorlar	Zamonaviy bilim va xalqaro tajribaga asoslangan tizimli ta’lim, ilmiy-tadqiqot yo‘nalishi
“Ishga marhamat” monomarkazlari	Ishsiz va o‘z faoliyatini boshlamoqchi bo‘lgan fuqarolar	Kasbga yo‘naltirish, boshlang‘ich tadbirkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish

²O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Kichik biznesni uzluksiz qo‘llab-quvvatlash” kompleks dasturi to‘g‘risidagi qarori. — lex.uz.

³O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Kichik biznesni uzluksiz qo‘llab-quvvatlash” kompleks dasturi to‘g‘risidagi qarori (tijorat banklari tomonidan sertifikatlangan tashabbuskorlar loyihalarini moliyalashtirish tartibi). — lex.uz.

⁴Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi haqida. — gsbe.uz.

⁵O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-martdagi PF-50-son Farmoni (o‘zini o‘zi band qilgan shaxslar va “Hunarmand” uyushmasiga oid qoidalar). — lex.uz.

"KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN'IY INTELLEKT"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

Kasb-hunarga o'qitish markazlari	Amaliy kasb egallamoqchi bo'lganlar	Qisqa muddatli amaliy kasb-hunar ko'nikmalari
Sertifikat asosida moliyalashtirish (tijorat banklari)	O'quv kursini tugatgan tashabbuskorlar	Ta'lim va moliyaviy rag'batlantirishni bog'lovchi mexanizm — sertifikat loyihani moliyalashtirish uchun asos bo'ladi
Norasmiy mentorlik va tarmoqlararo hamkorlik	Yangi boshlovchi kichik tadbirkorlar	Tajribali tadbirkorlar tomonidan bepul, amaliy tajriba almashinuvi

Ko'rilgan choralarga qaramasdan, sohada bir qator muammolar saqlanib qolmoqda: kichik biznes egalari mavjud o'quv dasturlari haqida yetarlicha xabardor emas; markazlar va oliy ta'lim muassasalari asosan yiriklashgan yoki rivojlanish salohiyati yuqori tadbirkorlarni qamrab oladi, oddiy mikro va kichik korxonalar esa bunday dasturlardan kam foydalanadi; xodimlarni o'qitish ko'pincha xarajat sifatida qabul qilinib, investitsiya sifatida baholanmaydi; qishloq va chekka hududlarda malaka oshirish infratuzilmasi yetarli emas.⁶

Rivojlangan mamlakatlar tajribasida kichik biznes xodimlarini o'qitish ko'pincha davlat, ta'lim muassasalari va tadbirkorlar uyushmalarining birgalikdagi loyihalari orqali amalga oshiriladi: qisqa muddatli sertifikatlashtirilgan kurslar, kichik korxonalar o'rtasidagi hamkorlikda tashkil etiladigan trening dasturlari va tajribali tadbirkorlar tomonidan yangi boshlovchilarga mentorlik ko'rsatish keng tarqalgan. Bunday modellar kichik xarajat evaziga yuqori amaliy natija berishi bilan ajralib turadi va O'zbekiston sharoitida ham moslashtirilgan holda joriy etilishi mumkin.

⁶Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishida xorijiy tajriba. — herald.kokanduni.uz, ilmiy maqola.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘tkazilgan tahlil shuni ko‘rsatadiki, kichik biznes korxonalarida inson kapitalini rivojlantirish masalasi bugungi kunda davlat siyosatining diqqat markazida turgan bo‘lsa-da, mavjud mexanizmlar hali to‘liq samarali ishlamayapti. “Kichik biznesni uzluksiz qo‘llab-quvvatlash” kompleks dasturi, Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi va uning hududiy filiallari, “Ishga marhamat” monomarkazlari kabi institutlar muhim poydevor yaratgan bo‘lsa-da, ularning amaliy qamrovi, ayniqsa mikro va oddiy kichik korxonalar darajasida, hali yetarli emas. Muammoning ildizi nafaqat institutsional imkoniyatlar yetishmasligida, balki tadbirkorlarning o‘zida xodimlarni o‘qitishni xarajat emas, investitsiya sifatida qabul qilish madaniyati hali to‘liq shakllanmaganida ham namoyon bo‘lmoqda. Bundan tashqari, hududiy notekislik — poytaxt va yirik shaharlardagi imkoniyatlarning qishloq va chekka hududlarga nisbatan ustunligi — muammoni yanada chuqurlashtirmoqda. Shu bilan birga, sertifikat asosida moliyalashtirish tajribasi ta’lim va moliyaviy rag‘batlantirishni bir tizimga bog‘lashning istiqbolli modeli sifatida qaralishi mumkin, biroq uning miqyosi hali cheklangan.

Shularni hisobga olib, quyidagi ikki asosiy yo‘nalishda chora ko‘rish maqsadga muvofiq:

1. Mavjud o‘quv va sertifikatlash dasturlarining qamrovini kengaytirish — xabardorlikni oshirish, qisqa va masofaviy (mobil ilova, video-modul) formatlarni joriy etish hamda qishloq va chekka hududlardagi infratuzilmani mustahkamlash orqali;

2. Kadrlarga investitsiya madaniyatini shakllantirish — sertifikat asosida moliyalashtirish mexanizmini kengaytirish va kichik korxonalar o‘rtasida hamkorlikdagi trening hamda norasmiy mentorlik amaliyotlarini rag‘batlantirish orqali.

Ushbu ikki yo‘nalishning uyg‘un tarzda amalga oshirilishi kichik biznes korxonalarida inson kapitalini sifat jihatidan oshirishga, natijada mahsulot va xizmatlar sifati, mehnat unumdorligi va sohaning umumiy raqobatbardoshligini yuksaltirishga

“KELAJAK TEXNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

xizmat qiladi. Kelgusida bu yo‘nalishdagi davlat dasturlarining aynan mikro va kichik korxonalar darajasidagi real ta’sirini miqdoriy baholash dolzarb tadqiqot yo‘nalishi bo‘lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Yangi O‘zbekiston sharoitida inson kapitalini oshirish omillari. — Pedagogik mahorat, 7(1), 2025-yil.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Kichik biznesni uzluksiz qo‘llab-quvvatlash” kompleks dasturi to‘g‘risidagi qarori. — lex.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-martdagi PF-50-son Farmoni. — lex.uz.
4. Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi haqida. — gsbe.uz.
5. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishida xorijiy tajriba. — herald.kokanduni.uz, ilmiy maqola.

